Hoofdstuk 3 - De afgeleide functie

bladzijde 76

V-1a Plot de grafiek van $y_1 = x^3 + x + 1$.
Met calc-zero vind je $x \approx -0{,}68$.
b Plot ook de grafiek met $y_2 = \sqrt{2x+5}$.
Met calc-intersect vind je $x \approx 0{,}89$ en $y = g(0{,}89) \approx 2{,}60$.

V-2a Exact, want de vergelijking is lineair.
b Met de rekenmachine, want de functie is van de vierde graad.
c Exact, want je kunt ontbinden in factoren.
d Met de rekenmachine, want de vergelijking bevat de variabele in de wortel en in de exponent.

V-3a $17x + 23 = 9 - 4x + 14$
$21x = 0$
$x = 0$
b $0{,}05t + 1{,}45t - 2{,}9 = 1{,}75t + 2{,}20$
$-0{,}25t = 5{,}10$
$t = -20{,}4$
c $100p - 60 + 80p = 30p + 105 - 75$
$150p = 90$
$p = \frac{3}{5}$
d $6t + 21t - 3 = 0$
$27t = 3$
$t = \frac{1}{9}$
e $(A-90)(A-10) = 0$
$A = 90$ of $A = 10$
Je kunt ook de *abc*-formule gebruiken.
f $t^2 + 18t - 40 = 0$
$(t+20)(t-2) = 0$
$t = -20$ of $t = 2$
g $a = 10$, $b = -12$, $c = 3$, $D = (12)^2 - 4 \cdot 10 \cdot 3 = 24$
$x = \dfrac{12+\sqrt{24}}{20} = \dfrac{12+2\sqrt{6}}{20} = \frac{3}{5} + \frac{1}{10}\sqrt{6} \approx 0{,}84$ of $x = \frac{3}{5} - \frac{1}{10}\sqrt{6} \approx 0{,}36$
h $q = \dfrac{-6+\sqrt{144-120}}{6} = \dfrac{-6+2\sqrt{6}}{6} = -1 + \frac{1}{3}\sqrt{6} \approx -0{,}18$ of $q = -1 - \frac{1}{3}\sqrt{6} \approx -1{,}82$

bladzijde 77

V-4a $H(p) = p(p^2 + p - 6) = p^3 + p^2 - 6p = G(p)$
b 1. $f(x) = x(2x^2 - 8x - 24) = 2x^3 - 8x^2 - 24x$
2. $A(t) = 3t(-4t^2 + 27t + 7) = -12t^3 + 81t^2 + 21t$
3. $U(n) = 5n(9n^2 - 48n + 64) = 45n^3 - 240n^2 + 320n$
4. $g(x) = -x(7x^3 - 5x^2 + 28x - 20) = -7x^4 + 5x^3 - 28x^2 + 20x$

V-5a $x=0$ of $2x+7=0$ of $x-4=0$
Dus $x=0$ of $x=-3\frac{1}{2}$ of $x=4$

b $f(x)=x(2x^2-x-28)=2x^3-x^2-28x$

c

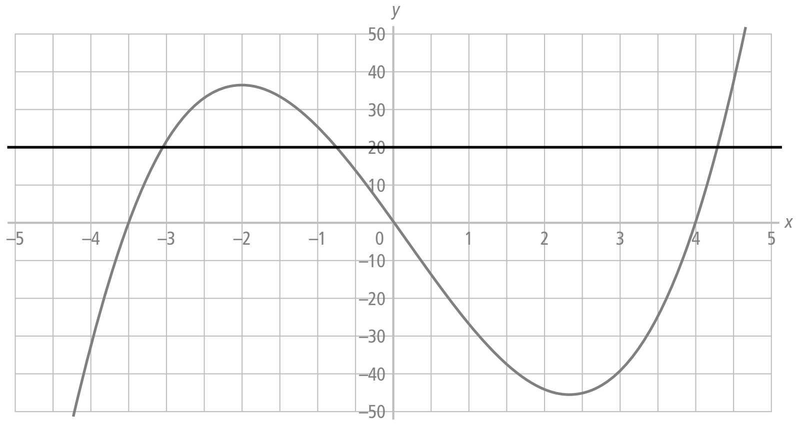

d Plot $y_1=2x^3-x^2-28x$ en $y_2=20$.
Met calc-intersect vind je $x\approx-3{,}03$, $x\approx-0{,}77$, $x\approx4{,}30$

V-6a Bij de dalende lijn, want het hellingsgetal is negatief.

b De grafiek schuift 45 omlaag.

c De grafiek is een stijgende lijn door $(0,35)$.

d Het startgetal is 10. De grafiek gaat door de punten $(0,10)$ en $(1,15)$.
De helling is $\frac{15-10}{1-0}=5$. Het functievoorschrift is $n(x)=5x+10$.

V-7a $\frac{\Delta y}{\Delta x}=\frac{5-11}{4-2}=-3$

b $11=-3\cdot 2+b$, $b=17$

c $f(x)=-3x+17$ en $f(4)=5$, dus het punt $(4,5)$ ligt op de grafiek van f.

d $\frac{\Delta y}{\Delta x}=\frac{11-9}{5-1}=\frac{1}{2}$ dus $y=\frac{1}{2}x+b$
Het punt $(1,9)$ ligt op de grafiek, dus $9=\frac{1}{2}\cdot 1+b$ en $b=8\frac{1}{2}$.
Het functievoorschrift is $g(x)=\frac{1}{2}x+8\frac{1}{2}$.

bladzijde 78

1a Op tijdstip $t=0$ is de helling 0 en dus is de snelheid 0.

b $\frac{\Delta y}{\Delta x}=\frac{32-5}{5-2}=9$ m/s

c $\frac{\Delta y}{\Delta x}=\frac{12-5}{3-2}=7$ m/s

d De snelheid op een bepaald tijdstip.

e $\frac{\Delta y}{\Delta x}=\frac{15-5}{4-2}=5$ m/s

2a Vul een aantal waarden voor t in en controleer de uitkomsten in de grafiek.

b $\frac{\Delta s}{\Delta t} = \frac{25,3125-20}{4,5-4} = 10,625$ m/s

c $\frac{\Delta s}{\Delta t} = \frac{20,100125-20}{4,01-4} = 10,0125$ m/s

$\frac{\Delta s}{\Delta t} = \frac{20,01000125-20}{4,001-4} = 10,00125$ m/s

d De tweede.

e Door het interval nog kleiner te nemen.

f 10 m/s

g $\frac{\Delta s}{\Delta t} = 10,0000125$ m/s

3a $\frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{4,001^3-4^3}{0,001} = 48,012001$, dus de helling is 48.

b $\frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{\sqrt{4,001}-\sqrt{4}}{0,001} \approx 0,24998$, dus de helling is 0,25.

bladzijde 79

4a De grafiek is symmetrisch in de y-as, dus $x = -2$.

b In de top is de helling 0.

c

x	–2	–1	0	1	2	3	4	5
helling	–4	–2	0	2	4	6	8	10

d De helling voor $x = 17$ is $2 \cdot 17 = 34$ en voor $x = 3,5$ is de helling $2 \cdot 3,5 = 7$.

e $\frac{dy}{dx} = 2x$

5a $f'(x) = 2x$

b De helling is $f'(-5) = -10$

c $2x = 7$, $x = 3\frac{1}{2}$ en $y = f(3\frac{1}{2}) = \frac{49}{4} = 12\frac{1}{4}$.

Het punt is $(3\frac{1}{2}, 12\frac{1}{4})$

6a $\frac{dA}{dp} = 2p$

b $\frac{dA}{dp} = 2 \cdot 2,9 = 5,8$

7a Een stijgende rechte lijn.

b De helling is in elk punt van de grafiek gelijk aan 5.

c $s'(t) = 5$

d De grafiek is een horizontale lijn. De helling is in elke punt gelijk aan 0.

Dus $w'(t) = 0$

8a Met de rekenmachine: $y_1 = 5x^2$ en $y_2 = \text{nDeriv}(y_1, x, x)$ vind je

p	–2	–1	0	1	2	3	4	5
helling	–20	–10	0	10	20	30	40	50

b $W'(p) = 10p$

c $W'(2,7) = 27$

bladzijde 80

9a Zie de tabel naast de opdracht.

b 0

c

p	*K*(*p*)	*K*'(*p*)	*H*(*p*)
–2	–8	12	4
–1	–1	3	1
0	0	0	0
1	1	3	1
2	8	12	4
3	27	27	9
4	64	48	16

De helling van de grafiek van *K* is drie keer de functiewaarde van *H*.

d $K'(p) = 3p^2$

e $K'(10) = 3 \cdot 100 = 300$

f $3p^2 = 75,\ p^2 = 25,\ p = -5$ of $p = 5$.
In de punten $(-5, -125)$ en ($(5, 125)$

10a

t	*h*(*t*)	*h*'(*t*)	t^3
–2	16	–32	–8
–1	1	–4	–1
0	0	0	0
1	1	4	1
2	16	32	8
3	81	108	27
4	256	256	64

b

functie	*afgeleide*
$f(x) = x$	$f'(x) = 1$
$f(x) = x^2$	$f'(x) = 2x$
$f(x) = x^3$	$f'(x) = 3x^2$
$f(x) = x^4$	$f'(x) = 4x^3$
$f(x) = x^5$	$f'(x) = 5x^4$

c $g'(x) = 10x^9$

11a $f'(r) = 9r^8$

b $\dfrac{\mathrm{d}A}{\mathrm{d}t} = 8t^7$

12a De grafiek van *g* krijg je door die van *f* omhoog te schuiven met 5 eenheden.

b Eveneens 6.

c De helling van de grafiek van *g* voor $x = -1,5$ is $f'(-1,5) = 2 \cdot -1,5 = -3$.

d $g'(x) = f'(x) = 2x$

e $h'(x) = 6x^5$

bladzijde 81

13a Kolom 1.

b De helling van de grafiek van *g* is vijf keer zo groot als die van *f*.

c $g'(x) = 5 \cdot f'(x) = 5 \cdot 2x = 10x$

d $h'(x) = 3 \cdot 4x^3 = 12x^3$

14a $f'(x) = 20 \cdot 3x^2 = 60x^2$

b $F'(t) = 15 \cdot 6t^5 = 90t^5$

c $A'(p) = 23$

d $n'(x) = 0{,}01 \cdot 25x^{24} = 0{,}24x^{24}$

15a $\frac{ds}{dt} = 3 \cdot 4t^3 = 12t^3$

b $\frac{ds}{dt} = 0{,}5 \cdot 7t^6 = 3{,}5t^6$

c $\frac{ds}{dt} = -0{,}9$

16a $L(t) = B(t)$

$-0{,}0135t^2 + 60 = 60 - 0{,}05t$

$0{,}0135t^2 = 0{,}05t$

$0{,}0135t^2 - 0{,}05t = 0$

$t(0{,}0135t - 0{,}05) = 0$

Dus $t = 0$ of $0{,}0135t - 0{,}05 = 0$ ofwel $t \approx 3{,}7$

Na 3,7 maanden of 111 dagen is de plank weer vierkant.

b $L'(t) = -0{,}027t$ dus $L'(1) = -0{,}027$

$B'(t) = -0{,}05$ dus ook $B'(1) = -0{,}05$

In de breedte krimpt het hout sneller.

c $L'(t) = B'(t)$

$-0{,}027t = -0{,}05$ en dus is $t \approx 1{,}85$.

bladzijde 82

17a Van $t = 30$ tot $t = 45$ stond de passagier op de band stil. Door de bewegende band, bewoog de passagier wel ten opzichte van de grond.

b

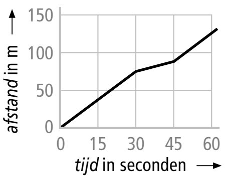

c $t = 15$: De bandsnelheid is $\frac{5}{6}$ m/s (in 60 seconden legt de band 50 m af)

De snelheid van de passagier ten opzichte van de band is $\frac{5}{3}$ m/s, dus is de snelheid van de passagier ten opzichte van de grond $\frac{5}{6} + \frac{5}{3} = 2\frac{1}{2}$ m/s.

$t = 40$: De snelheid van de passagier ten opzichte van de grond is $\frac{5}{6} + 0 = \frac{5}{6}$ m/s

d $s(t) = b(t) + p(t)$

e $s'(t) = b'(t) + p'(t)$

18a

x	0	1	2	3	4	5	6
f(*x*)	3	4	5	6	7	8	9

b $h'(x) = x$ en $k'(x) = 3$

$h'(2) = 2$ en $k'(2) = 3$

c $f'(2) = 5$ en $h'(2) + k'(2) = 5$

d $f'(-2) = 1$ en $h'(-2) + k'(-2) = -2 + 3 = 1$

e $f'(x) = x + 3$

f $N'(t) = 10t - 7$

bladzijde 83

19a $f'(x) = 18x^2 - 8x + 8$
b $H'(p) = 0{,}3p^9 + 7{,}2p^5 - 1$
c $k'(x) = 35x^6 + 2ax$

20a $W(q) = 6q^2 - 13q - 8$ en $W'(q) = 12q - 13$
b $g(t) = 5t^5 + 8t^3$ en $g'(t) = 25t^4 + 24t^2$
c $O(p) = 2p^4 - p^3 - 28p^2$ en $O'(p) = 8p^3 - 3p^2 - 56p$

21a $s(3{,}5) = 29{,}75$; de gemiddelde snelheid is $\frac{29{,}75}{3{,}5} = 8{,}5$ km/u.
b $s'(t) = 3t^2 - 9t + 12$; $s'(1) = 6$ en $s'(2) = 6$
c De snelheid is op beide tijdstippen gelijk aan 6 km/u.
d Op tijdstip $t = 1{,}5$ is de snelheid het laagst en bedraagt $s'(1{,}5) = 5{,}25$ km/u.

22a $TK(20) = 1500$ euro en $TW(20) = 20 \cdot 125 - 1500 = 1000$ euro.
b $TO(q) = 125q$
c $TW(q) = TO(q) - TK(q) = 125q - 0{,}05q^3 + q^2 - 25q - 1000 = -0{,}05q^3 + q^2 + 100q - 1000$
d $TW'(q) = -0{,}15q^2 + 2q + 100$
$TW'(q) = 0$ als $q = -20$ of $q = 33\frac{1}{3}$
$TW(33) = 1592{,}15$ en $TW(34) = 1590{,}80$
Bij 33 fietsen is de totale winst het hoogst.

23a $f'(x) = 2x$ en $g'(x) = 3x^2$
$3x^2 = 2x$
$3x^2 - 2x = 0$
$x(3x - 2) = 0$
$x = 0$ of $x = \frac{2}{3}$
b Plot $y_1 = 2x$ en $y_2 = \text{nDeriv}(2 \wedge x, x, x)$
Bereken met calc-intersect de snijpunten.
Deze zijn: $x \approx 0{,}485$ en $x \approx 3{,}212$

bladzijde 84

24a Na ongeveer 4 seconden.
b Van $t = 7$ tot $t = 9{,}5$ heeft het voorwerp 100 meter afgelegd.
Het voorwerp valt met een gemiddelde snelheid van $\frac{100}{2{,}5} = 40$ m/s op de grond.
c Dat is 144 km/u.

25a $h'(t) = -9{,}8t$ en $h'(3) = -29{,}4$ De zandzak valt met een snelheid van 29,4 m/s op tijdstip $t = 3$.
b $h(3) = 155{,}9$ meter
c $h(t) = -29{,}4t + b$
$155{,}9 = -29{,}4 \cdot 3 + b$
$b = 244{,}1$
Dus $h(t) = -29{,}4t + 244{,}1$
d $h(t) = 0$ als $t = 8{,}3$

26a $f'(x) = 3x^2$ en $f'(2) = 12$

b $a = f'(2) = 12$

c $y = 12x + b$

$8 = 24 + b$

$b = -16$

bladzijde 85

27a $f(1) = -2\frac{1}{2}$. Het raakpunt P is $(1, -2\frac{1}{2})$.

$f'(x) = 2x^3$ en $f'(1) = 2$

De raaklijn heeft als vergelijking $y = 2x + b$

$-2\frac{1}{2} = 2 \cdot 1 + b$

$b = -4\frac{1}{2}$

De vergelijking van de raaklijn is $y = 2x - 4\frac{1}{2}$

b Q is $(-1, -2\frac{1}{2})$ en $f'(-1) = -2$

$y = -2x + b$

$-2\frac{1}{2} = -2 \cdot -1 + b$

$b = -4\frac{1}{2}$

De vergelijking van de raaklijn in Q is $y = -2x - 4\frac{1}{2}$.

c De grafiek van f is symmetrisch in de y-as.

28a $A'(p) = 3p \;\; - 12p - 15$ en $A'(0) = -15$

De raaklijn in (0,0) heeft als vergelijking $y = -15x$.

b $p^3 - 6p^2 - 15p = -15p$

$p^3 - 6p^2 = 0$

$p^2(p - 6) = 0$

$p = 0$ of $p = 6$

Het andere punt is $(6, -90)$.

29a $\frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{3^{2,001} - 3^2}{0,001} \approx 9,893$

b $y = 9,893x + b$

$9 = 9,893 \cdot 2 + b$

$b = -10,786$

De vergelijking van de raaklijn in P is $y = 9,893x - 10,786$.

c $9,893x - 10,786 = 0$ als $x = 1,09$

Het snijpunt met de x-as is $(1,09; 0)$.

30a Als $t = 3,5$, dan is $d = 3,5^2 = 12,25$

$$d'(t) = \begin{cases} 2t & \text{voor } 0 \le t \le 3,5 \\ a & \text{voor } t > 3,5 \end{cases}$$

$d'(3,5) = 7 = a$

$y = 7t + b$

$12,25 = 7 \cdot 3,5 + b$

$b = -12,25$.

b

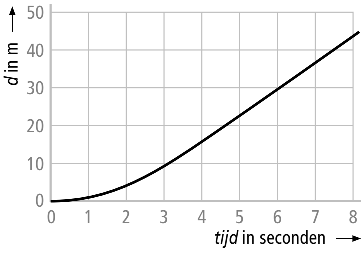

bladzijde 86

31a $x = 0$ en $x = 2$

b $f'(x) = \frac{1}{2}x^3 - 7x^2 + 12x$; $f'(0) = 0$ en $f'(2) = 0$.

c $x_{\text{min}} = -5$, $x_{\text{max}} = 13$, $y_{\text{min}} = -600$ en $y_{\text{max}} = 100$

d De top ligt bij $x = 12$ en $f'(12) = 0$

e De afgeleide functie is van de derde graad, dus maximaal drie nulpunten.
Er kunnen dus hooguit drie toppen zijn.

32a

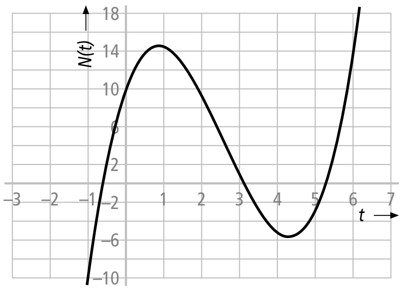

b Met calc-max: $t \approx 0{,}87$ en calc-min: $t \approx 4{,}30$

c $N'(t) = 3t^2 - 15{,}5t + 11{,}22$
$N'(0{,}87) \approx 0{,}0057$ en $N'(4{,}30) \approx 0{,}04$
Dus zijn 0,87 en 4,30 niet de exacte waarden.

d $3t^2 - 15{,}5t + 11{,}22 = 0$

$$x = \frac{15{,}5 + \sqrt{105{,}61}}{6} \approx 4{,}30 \text{ of } x = \frac{15{,}5 - \sqrt{105{,}61}}{6} \approx 0{,}87$$

Ja, want er kunnen er niet meer dan twee zijn.

33a Plot de grafiek van H. Met calc-min krijg je een minimum –10,33 voor $q \approx 3{,}53$.

b $K'(x) = -2x + 104$; $K'(x) = 0$ als $x = 52$.
De uiterste waarde van K is $K(52) = 2714$. Dit is een maximum, aangezien de grafiek van K een bergparabool is.

34a $f'(x) = 3x^2 - 10x + 3$

b $x = \frac{10 + 8}{6} = 3$ of $x = \frac{10 - 8}{6} = \frac{1}{3}$

c Het maximum is $f(\frac{1}{3}) = \frac{40}{27}$ en het minimum is $f(3) = -8$.

bladzijde 87

35a $f'(x)=3x^2-3$
$3x^2-3=0$
$x^2=1$
$x=-1$ of $x=1$
Met een plot vind je het maximum $f(-1)=-2$ en het minimum $f(1)=-6$.

b $K'(q)=12q^3-24q^2$
$12q^3-24q^2=0$
$q^2(12q-24)=0$
$q=0$ of $q=2$
Met een plot vind je het minimum $K(2)=0$ en buigpunt $(0,16)$.

36a De breedte is 14 cm, de lengte is 9 cm en de hoogte is 1 cm.
De inhoud is $14\cdot 9\cdot 1=126$ cm³.
Bij 2 cm hoogte is de inhoud $12\cdot 7\cdot 2=168$ cm³.

b De breedte is $16-x-x=16-2x$. Evenzo is de lengte $11-2x$. De hoogte is x.
De inhoud is $I(x)=x(16-2x)(11-2x)$.

c Plot de grafiek van I en je vindt met calc-max dat voor $x\approx 2{,}1$ de inhoud van het bakje maximaal is.

d Het maximum is $I(2{,}1)\approx 168{,}5$ cm³.

37 Met een plot en calc kun je de uiterste waarden van f berekenen, alleen is het lastig om de juiste instellingen te vinden.
Met differentiëren kan het sneller gaan.
$f'(x)=x^2-94x-600$
$x^2-94x-600=0$
$(x-100)(x+6)=0$
$x=-6$ of $x=100$
$f(-6)=1911$ is een maximum en $f(100)=-196591\frac{2}{3}$ is een minimum.

bladzijde 88

38a

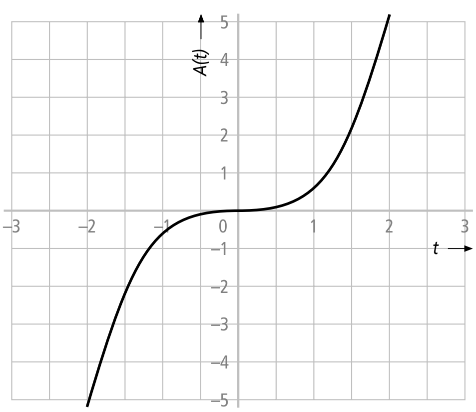

b $A'(t)=2t^2$
$A'(t)=0$ als $t=0$

c $2t^2 = 32$
$t^2 = 16$
$t = -4$ of $t = 4$

d $A(-1,5) = -2,25$ en $A'(-1,5) = 4,5$
Stel $y = 4,5t + b$
$-2,25 = 4,5 \cdot -1,5 + b$
$b = 4,5$
De vergelijking is $y = 4,5t + 4,5$.

39a $V(0) = 40$

b Stel $V = 0$
$2 - \frac{1}{60}t = 0$
$t = 120$ minuten

c
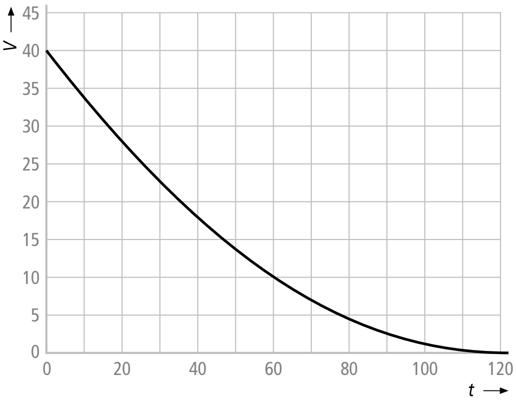

d De grafiek is dalend.

e De gemiddelde uitstroom is $\frac{40}{120} = \frac{1}{3}$ m³/min.

f Op tijdstip $t = 0$.

g $V = 10(4 - \frac{1}{15}t + \frac{1}{3600}t^2) = 40 - \frac{2}{3}t + \frac{1}{360}t^2$

h $\frac{\mathrm{d}V}{\mathrm{d}t} = -\frac{2}{3} + \frac{1}{180}t$
$-\frac{2}{3} + \frac{1}{180}t = -\frac{1}{3}$
$t = 60$
Na 60 minuten is de uitstroomsnelheid gelijk aan de gemiddelde uitstroomsnelheid.

40a De hoger de bescherming des te ingrijpender (en dus kostbaarder) zullen de maatregelen worden.
Zelfs bij een totale bescherming zullen inbraakpogingen tot schade kunnen leiden.

b Volledige bescherming is nauwelijks mogelijk, dus $x = 100$ is niet erg realistisch.

c Omdat de kosten dan meer dan twee keer zo hoog zijn dan de kosten voor schade zonder bescherming.

d $K(x) = B(x) + S(x) = 0,1x^3 + 4x^2 - 800x + 42000$
$K'(x) = 0,3x^2 + 8x - 800$
$K'(x) = 0$ als $x = \dfrac{-8 + 32}{0,6} = 40$

e De minimale kosten zijn $K(40) = 22800$ euro.
De besparing is $42000 - 22800 = 19200$ euro.

bladzijde 89

41a Na vijf jaar zijn er $500 - 5 \cdot 10 = 450$ flessen.
b Na vijf jaar is de prijs per fles 20 euro.
De totale opbrengst is dan $TO = 450 \cdot 20 = 9000$ euro.
c $p(t) = 15 + t$
d Na t jaar is de voorraad $500 - 10t$.
Na verkoop is de totale opbrengst $TO(t) = (500 - 10t)(15 + t) = 7500 + 350t - 10t^2$.
e $TO'(t) = 350 - 20t$ en
$TO'(t) = 0$ $TO'(t) = 0$ als $t = 17,5$.
f Als hij na 17,5 jaar de voorraad verkoopt is de opbrengst maximaal.

42a $q = 74 - 12.1,50 = 56$ en $TO = 1,50 \cdot 56 = 84$ euro
b $TO(p) = p \cdot q = p(74 - 12p) = 74p - 12p^2$
$TO'(p) = 74 - 24p$ en $TO'(p) = 0$ als $p = 3,08$.
De opbrengst is maximaal bij de prijs van 3,08 euro.
c $q = 86 - 24 \cdot \dfrac{1,50}{2} - 6 \cdot 2 = 56$
d $TO = p(86 - 24 \cdot \dfrac{p}{t} - 6t) = 86p - 24 \cdot \dfrac{p^2}{t} - 6pt$
e Als $t = 4$ is $TO(p) = 62p - 6p^2$ en $TO'(p) = 62 - 12p$.

$TO'(p) = 0$ als $p = 5,17$
Bij de prijs van 5,17 euro is de opbrengst maximaal.
f $TO(5,17) = 160,17$ euro.
g $TO(t) = 86 \cdot 3 - \dfrac{24 \cdot 9}{t} - 6 \cdot 3 \cdot t = 258 - \dfrac{216}{t} - 18t$
Met plotten en calc-max vind je dat voor $t = 3,46$ minuten de maximale opbrengst gelijk is aan 133,29 euro.

bladzijde 90

I-1a $y = 8,00$ en Helling = 12,0001
b $(-4, -64)$ en Helling = 47,9999
c

x	–2	–1	0	1	2	3	4
helling	11,9999	3,0000	0,0000	3,0000	12,0001	27,0001	48,0001

d De grafiek heeft de vorm van een parabool.
De functie is van de vorm $K'(x) = ax^2$.
e Uit de tabel volgt $K'(1) = 3$, dus $a = 3$ en $K'(x) = 3x^2$.
f $K'(10) = 300$
g $3x^2 = 75$; $x^2 = 25$; $x = -5$ of $x = 5$
In de punten $(-5, -125)$ en $(5, 125)$ is de helling 75.

I-2a $x = 1$
b $H'(x) = ax^3$
c Uit $H'(1) = 4$ volgt dat $a = 4$, dus $H'(x) = 4x^3$.
d $h'(x) = 5x^4$

e

functie	afgeleide
$f(x) = x$	$f'(x) = 1$
$f(x) = x^2$	$f'(x) = 2x$
$f(x) = x^3$	$f'(x) = 3x^2$
$f(x) = x^4$	$f'(x) = 4x^3$
$f(x) = x^5$	$f'(x) = 5x^4$

f $g'(x) = 10x^9$

I-3a $f'(r) = 9r^8$

b $\frac{dA}{dt} = 8t^7$

bladzijde 91

I-4a De helling is steeds 2.

b

x	–1	0	1	2
$x^2 - 2$	–2	0	2	4
x^2	–2	0	2	4
$x^2 + 1$	–2	0	2	4
$x^2 + 3$	–2	0	2	4

In elke kolom staan dezelfde uitkomsten.
De helling verandert niet bij een verschuiving.

c $g'(x) = 2x$

d $h'(x) = 6x^5$

I-5a 2,000; 4,000; 6,000; 10,000

b

x	–1	0	1	2
x^2	–2	0	2	4
$2x^2$	–4	0	4	8
$3x^2$	–6	0	6	12
$5x^2$	–10	0	10	20

De helling is c keer de helling van x^2 .
Als je verticaal met c vermenigvuldigt, dan wordt de helling ook c keer zo groot.

c $g'(x) = 6x$

d $h'(x) = 12x^3$

I-6a $f'(x) = 20 \cdot 3x^2 = 60x^2$

b $F'(t) = 15 \cdot 6t^5 = 90t^5$

c $A'(p) = 23$

d $n'(x) = 0{,}01 \cdot 25x^{24} = 0{,}24x^{24}$

I-7a $\frac{ds}{dt} = 3 \cdot 4t^3 = 12t^3$

b $\frac{ds}{dt} = 0{,}5 \cdot 7t^6 = 3{,}5t^6$

c $\frac{ds}{dt} = -0{,}9$

I-8a $L(t) = B(t)$, $-0{,}0135t^2 + 60 = 60 - 0{,}05t$, $0{,}0135t^2 = 0{,}05t$
$0{,}0135t^2 - 0{,}05t = 0$, $t(0{,}0135t - 0{,}05) = 0$
Dus $t = 0$ of $0{,}0135t - 0{,}05 = 0$ of $t \approx 3{,}7$
Na 3,7 maanden of 111 dagen is de plank weer vierkant.

b $L'(t) = -0{,}027t$ dus $L'(1) = -0{,}027$
$B'(t) = -0{,}05$ dus ook $B'(1) = -0{,}05$
In de breedte krimpt het hout sneller.

c $L'(t) = B'(t)$
$-0{,}027t = -0{,}05$
$t \approx 1{,}85$

bladzijde 94

T-1a Gebruik de rekenmachine. Plot $y_1 = 1 + 3\sqrt{x}$ en $y_2 = \text{nDeriv}(y_1, x, x)$
Je vindt voor $t = 4$ dat $\frac{\mathrm{d}y}{\mathrm{d}x} = 0{,}75$.

b $O = \pi r^2 = \pi(1 + 3\sqrt{t})^2 = \pi(1 + 6\sqrt{t} + 9t)$

c Met nDeriv vind je voor $t = 4$ dat $\frac{\mathrm{d}y}{\mathrm{d}x} = 32{,}987$.

d $L = 2\pi r = 2\pi(1 + 3\sqrt{t})$

t	$\frac{\mathrm{d}r}{\mathrm{d}t}$	$\frac{\mathrm{d}L}{\mathrm{d}t}$
1	1,5000	9,4248
2	1,0607	6,6643
3	0,86603	5,4414
4	0,7500	4,7124
5	0,67082	4,2149

Voor de waarden uit de tabel geldt: $\frac{\mathrm{d}L}{\mathrm{d}t} = 2\pi \cdot \frac{\mathrm{d}r}{\mathrm{d}t}$.

T-2a $\frac{\mathrm{d}y}{\mathrm{d}x} = \frac{1}{7} \cdot 5x^4 = \frac{5}{7}x^4$

b $\frac{\mathrm{d}y}{\mathrm{d}x} = \frac{1}{2} \cdot 4x^3 = 2x^3$

c $\frac{\mathrm{d}y}{\mathrm{d}x} = 15 \cdot 14x^{13} = 210x^{13}$

d $\frac{\mathrm{d}y}{\mathrm{d}x} = -0{,}12 \cdot 12x^{11} = -1{,}44x^{11}$

T-3a $f'(x) = 0{,}2 - 2x^{19}$

b $s'(t) = 65t^4 + 18t^2$

c $H(p) = -6p^2 + 37p - 52$ en $H'(p) = -12p + 37$

d $Q(w) = 9w^3 + 30w^2 + 24w$ en $Q'(w) = 27w^2 + 60w + 24$

e $A(q) = 3q^3 + q^2 + 5q$ en $A'(q) = 9q^2 + 2q + 5$

f $g'(t) = 15t^2 + 2at$

T-4a $f(x)=\frac{1}{2}x^3=3x^2+4x$ en $f'(x)=\frac{3}{2}x^2-6x+4$

b $f'(2)=-2$

De vergelijking is $y=-2x+b$

Vul hierin $x=2$ en $y=0$ in. Je krijgt dan $b=4$.

De vergelijking van de raaklijn in $(2,0)$ is $y=-2x+4$.

c Er geldt dan $f'(x)=\frac{3}{2}$; $\frac{3}{2}x^2-6x+4=\frac{3}{2}$; $\frac{3}{2}x^2-6x+\frac{5}{2}=0$

Met de *abc*-formule vind je $x\approx 0{,}47$ en $x\approx 3{,}53$

De punten zijn $(0{,}47;1{,}27)$ en $(3{,}53;-1{,}27)$.

T-5a $f'(x)=-12x^3+60x^2$

$f'(x)=0$

$-12x^3+60x^2=0$

$x^2(-12x+60)=0$

$x=0$ of $x=5$;

b Met een plot vind je dat er voor $x=5$ een maximum is en voor $x=0$ een buigpunt.

c Het maximum is $f(5)=650$

bladzijde 95

T-6a $TK(20)=1572$ en $TK(100)=4500$

b $TO(q)=40q$ en $W(q)=TO(q)-TK(q)=-50q+0{,}6q^2-0{,}0015q^3$

Plot de grafiek van W en je vindt met de tabelfunctie dat de winst voor het eerst positief is bij $q=119$.

c $TO'(q)=40$ en $TK'(q)=90-1{,}2q+0{,}0045q^2$.

$TO'(q)=TK'(q)$, dus $40=90-1{,}2q+0{,}0045q^2$

Met de rekenmachine (of *abc*-formule) vind je $q\approx 51{,}68$ of $q\approx 214{,}98$.

Bij 52 en 215 spellen.

d Met een plot van W vind je dat de winst maximaal is voor $q\approx 214{,}98$ ofwel 215 spellen.

e $W(215)=2077{,}44$ euro.

T-7a $s'(t)=-3t+30$; $s'(0)=30$ m/s

b $s'(5)=15$ m/s en $s'(10)=0$ m/s

c De auto staat stil op tijdstip $t=10$.

De auto heeft dan $s(10)=150$ meter afgelegd.

De auto staat op 25 meter voor het verkeerslicht stil.

T-8a

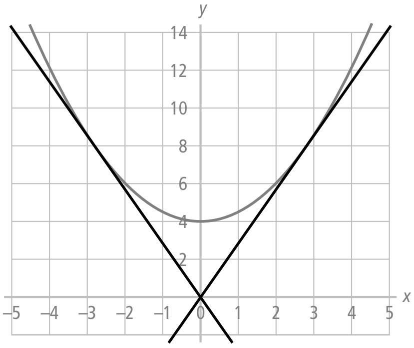

b Twee, zie de tekening.

c Bij raken moet gelden:
1 De raaklijn en de grafiek moeten een gemeenschappelijk punt (raakpunt)hebben.
2 In dat punt moet de helling aan de grafiek gelijk zijn aan de helling van de raaklijn.
Uit 1 volgt: $f(x) = ax$ en uit 2 volgt: $f'(x) = a$.

d $f'(x) = x$, dus uit 2 volgt: $x = a$
Uit 1 volgt: $\frac{1}{2}x^2 + 4 = ax$.
Hierin invullen $x = a$. Je krijgt dan $\frac{1}{2}a^2 + 4 = a^2$.
Dus $\frac{1}{2}a^2 = 4 \Rightarrow a^2 = 8$ en $a = -\sqrt{8}$ of $a = \sqrt{8}$.

T-9a $TK(6) = 39,6$. De totale kosten zijn 39 600 euro.

b $TK'(q) = 0,3q^2 - 4q + 15$

c $TK'(q)$ is voor geen enkele waarde van q gelijk aan 0, want $D = 16 - 18 < 0$.

d $WK(q) = 17,5q - 0,1q^3 + 2q^2 - 15q = -0,1q^3 + 2q^2 + 2,5q$
$WK'(q) = -0,3q^2 + 4q + 2,5$
Met oplossen of rekenmachine vind je dat voor positieve waarden van q geldt:
$WK'(q) = 0$ als $q \approx 13,931498$. Met een plot zie je dat voor deze waarde van q de winst maximaal is.
De productieomvang is dan 139 314 vazen.

T-10a Nee, want zowel $f(x) = x$ als $g(x) = x + 4$ hebben dezelfde afgeleide, want $f'(x) = g'(x) = 1$.

b Door de afgeleide functie van de afgeleide functie te gebruiken. De afgeleide functie kan een uiterste waarde hebben als zijn afgeleide gelijk aan 0 is.